

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تا بهشت

ویژه‌نامه به مناسبت «اربعین حسینی»

تهیه شده در مرکز ملی پاسخگویی به پرسش‌های دینی نمایندگی اصفهان

وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی اصفهان

اینکه در روزگاری که دشمنان اسلام با انواع و اقسام ابزارها علیه امت اسلامی دارند کار میکنند، خداوند متعال ناگهان حادثه‌ی راه‌پیمایی اربعین این جور جلوه میدهد؛ آیت عظمای الهی است.

مقام معظم رهبری

۱۳۹۸/۰۶/۲۷

دفتر تبلیغات اسلامی اصفهان

شهریور ۱۴۰۲

با کلیک بر روی هر سؤال به پاسخ آن منتقل خواهید شد.

سوالات احکام اربعین

۱. فردی که به خویشان و یا دوستان بدهکار است آیا می تواند به زیارت اربعین مشرف شود؟
۲. آیا می شود کسی که روز اربعین نذری دارد آن را روز قبل اربعین انجام دهد؟
۳. من با چند نفر از دوستان برای ایام اربعین پولی را جمع کرده‌ایم که مقداری از آن باقی مانده و تا اربعین دیگر بلا استفاده است و فقط به شرط استفاده از اربعین جمع شده است، آیا می شود مقدار باقی مانده را جهت برگزاری مراسم ابی عبدالله (ع) در بقیه طول سال مصرف نمود یا باید نگهداشته و جهت مراسم اربعین سال آینده استفاده گردد
۴. آیا وضو گرفتن با آب معدنی که برای زوار اربعین نذر شده و مشخص نشده که برای خوردن است یا کار مشخص دیگر و نذر عام زوار می باشد، اشکال دارد؟
۵. در اربعین حسینی در موکب‌هایی که در نجف، کربلا و مسیر حرکت زائران حسینی برپا می شود تعدادی از زائران به عنوان خدمه به صورت ثابت در این موکب ها جهت خدمت‌رسانی انجام وظیفه می کنند. از آنجا که این افراد غالباً از اقشار کم در آمد بوده و از طرفی زائر اربعین نیز محسوب می شوند، سؤال موکب داران این است که آیا می توان برای اعزام نیروهای خدمه بابت تهیه ویزا، هزینه رفت و برگشت آنها را از نذورات مردمی که در خصوص مراسم اربعین حسینی اهدا می گردد، تأمین نمود؟
۶. تشریف بانوان در ایام اربعین به مشاهد مشرفه در زمان عادت ماهانه چه حکمی دارد؟
۷. فردی که توانایی مالی ندارد، آیا می تواند پول قرض کرده و به سفر اربعین برود؟
۸. آیا می توان بدون اجازه ی پدر در پیاده روی اربعین شرکت نمود؟
۹. اگر زنی با رضایت همسرش بخواهد به عتبات مشرف شود، ولی پدر زن بدلیل ناامنی در عراق، به سفر دخترش راضی نباشد، آیا زن می تواند به این سفر برود؟
۱۰. در مسیر پیاده روی اربعین، کف پای افراد آبله و تاول می زند. اگر این آبله ها و تاول ها سر باز کنند آیا ترشحات آن نجس است و آیا می تواند با همان حال وارد مسجد و یا حرم بشوند؟
۱۱. در مراسم پیاده‌روی اربعین آیا افراد مجاز هستند که بدون اعتنا به اذان و نماز، علی رغم برپایی نمازهای جماعت در اکثر موکب ها، همچنان به پیاده روی ادامه دهند به این قصد که نمازشان را در مقصد مورد نظر می خوانند؟

سؤالات اعتقادی اربعین

۱. عراقی ها در جنگ، عزیزان ما را شهید کردند و به کشور ما تجاوز کردند. چطور شد حالا عزیز شده اند؟
۲. اگر اربعین یک روز هست چرا مراجع ۱۰ روز قبل و بعد از آن را نیز دارای ثواب می دانند؟
۳. آیا سند زیارت اربعین قابل اعتماد است؟
۴. فلسفه ی پیاده روی اربعین چیست؟
۵. آیا پیاده روی اربعین در زمینه سازی ظهور تاثیر گذار است؟
۶. با وجود این حجم از فقر در کشور، چرا مردم به جای کمک به فقرا و یا کمک به هزینه ازدواج جوانان، برای زیارت اربعین و مناسک پیاده روی هزینه می کنند؟ و برای پیاده روی اربعین حجم بسیار بالایی آذوقه و آب به عراق فرستاده می شود؟
۷. اگر حضرت زینب(س) بعد از کربلا به مدینه رفته اند؛ چرا در شام دفن شده اند؟
۸. توسل و زیارت امام حسین (علیه السلام) را وهابی ها نوعی شرک می دانند این شبهه را چگونه پاسخ دهیم؟
۹. وظیفه ی ما در پیاده روی اربعین در قبال گروه های انحرافی که در حال تبلیغ هستند چیست؟

سؤالات اخلاقی اربعین

۱. آیا اربعین در ایجاد تمدن نوین اسلامی نقش دارد؟ نقش اربعین در مهندسی تمدن اسلامی چیست؟
۲. دستاوردهای اخلاقی پیاده روی اربعین را ذکر کنید؟
۳. حکم اصرار برخی زوار در استفاده از امکانات و غذاهای موبک های ایرانی و امتناع آن ها از بهره مند شدن از موبک های عراقی از حیث اخلاقی چیست؟
۴. با توجه به اختلاط میان زن و مرد، آیا حضور زنان در اربعین ضرورت دارد؟
۵. با توجه به اینکه اصرار به خود در اسلام حرام است چرا زیارت اربعین با سختی های فراوان اعم از سختی مسیر و ورم پاها و فشار جمعیت و ... جایز شمرده شده است؟
۶. هر ساله در پیاده روی اربعین شاهد حضور افراد پیر و سالخورده و یا بیمار هستیم. آیا جایز است این افراد با شرایط سخت پیری و بیماری بازهم در این مناسک شرکت نمایند؟
۷. وظایف و مسئولیت های مبلغان دینی در پیاده روی اربعین چیست؟

سؤالات احکام اربعین

۱. فردی که به خویشان و یا دوستان بدهکار است آیا می‌تواند به زیارت اربعین مشرف شود؟ اگر زمان ادای قرض نرسیده و یا قرض دهنده به شما مهلت برای پرداخت قرض بدهد اشکالی ندارد و در صورتی که زمان ادای آن رسیده و بتوانید بدهی خود را بدهید و طلبکار هم مطالبه کند، اول قرض خود را پرداخت نمایید. و اگر مکلف به قصد ترک واجب مثل پرداختن دینی که وقت پرداختش رسیده است به سفر برود، نمازش تمام است؛ اما اگر بدون این قصد سفر می‌رود هر چند مستلزم ترک واجب می‌شود، نماز شکسته است.

پی‌نوشت: سایت مقام معظم رهبری www.leader.ir/fa

۲. آیا می‌شود کسی که روز اربعین نذری دارد آن را روز قبل اربعین انجام دهد؟ اگر صیغه مخصوص نذر را - که در رساله‌های عملیه ذکر شده است - نخوانده، عمل به آن لازم نیست و می‌تواند تغییر دهد، ولی اگر با لفظ مخصوص خوانده شده و مربوط به روزهای معینی بوده، باید بر طبق آن عمل کند.

نکته: برای انعقاد نذر شرعی لازم است که شرایط ذیل مراعات شود:

۱. صیغه نذر (به زبان عربی یا ترجمه آن) را به زبان جاری کند، مثلاً بگوید «برای خدا بر عهده من است که اگر فلان حاجتم برآورده شد، روز عاشورا، مجلس روضه برپا کنم.»
۲. چیزی را که نذر می‌کند انجام دهد یا ترک کند، باید از جهتی رجحان (برتری) داشته باشد، پس چنانچه بجا آوردن و ترک آن مساوی باشد، نذر صحیح نیست.
۳. کاری را نذر کند که انجام آن برایش ممکن باشد.
۴. نذر کننده باید مکلف و عاقل باشد و با اختیار نذر کند.
۵. در صورت حضور شوهر، نذر زن (گرچه در اموال خود) بنا بر احتیاط واجب باید با اجازه او باشد.

پی‌نوشت: سایت مقام معظم رهبری www.leader.ir/fa

۳. من با چند نفر از دوستان برای ایام اربعین پولی را جمع کرده‌ام که مقداری از آن باقی مانده و تا اربعین دیگر بلا استفاده است و فقط به شرط استفاده از اربعین جمع شده است، آیا می‌شود مقدار باقی مانده را جهت برگزاری مراسم ابی عبدالله (ع) در بقیه طول سال مصرف نمود یا باید نگهداشته و جهت مراسم اربعین سال آینده استفاده گردد.

برای اربعین سال بعد استفاده کنند و یا با اجازه صاحبان وجوه، در موارد دیگر مصرف کنند.

پی نوشت: سایت مقام معظم رهبری www.leader.ir/fa

۴. آیا وضو گرفتن با آب معدنی که برای زوار اربعین نذر شده و مشخص نشده که برای خوردن است یا کار مشخص دیگر و نذر عام زوار می باشد، اشکال دارد؟
در فرض سؤال جایز نیست، مگر اینکه بداند مالک آب رضایت دارد.
پی نوشت: استفتاء از دفتر مقام معظم رهبری، احکام سفر اربعین، سؤال ۱۴، سایت leader.ir

۵. در اربعین حسینی در موكب‌هایی که در نجف، کربلا و مسیر حرکت زائران حسینی برپا می‌شود تعدادی از زائران به عنوان خدمه به صورت ثابت در این موكب‌ها جهت خدمت‌رسانی انجام وظیفه می‌کنند. از آنجا که این افراد غالباً از اقشار کم در آمد بوده و از طرفی زائر اربعین نیز محسوب می‌شوند، سؤال موكب داران این است که آیا می‌توان برای اعزام نیروهای خدمه بابت تهیه ویزا، هزینه رفت و برگشت آنها را از نذورات مردمی که در خصوص مراسم اربعین حسینی اهدا می‌گردد، تأمین نمود؟
تابع نیت اهداکنندگان است و اگر قصد آنان مطلق باشد مشکلی ندارد.
پی نوشت: سایت مقام معظم رهبری www.leader.ir/fa

۶. تشریف بانوان در ایام اربعین به مشاهد مشرفه در زمان عادت ماهانه چه حکمی دارد؟
بنابر احتیاط واجب توقف حائض در حرم حضرات معصومین (علیهم السلام) یعنی زیر گنبد و رواقی که ضریح مطهر در آن واقع شده است، جایز نیست؛ ولی توقف در رواق‌ها و قسمت‌های متصل به حرم اگر مسجد نباشد، اشکال ندارد.
پی نوشت: سایت مقام معظم رهبری farsi.khamenei.ir

۷. فردی که توانایی مالی ندارد، آیا می‌تواند پول قرض کرده و به سفر اربعین برود؟
در صورتی که برای ادای قرض به زحمت نمی‌افتد کار خوبی هست و مستحب است.
البته این نکته باید توجه شود که قرض ربوی نباشد.
پی نوشت: سایت آیت الله مکارم شیرازی makarem.ir

۸. آیا می‌توان بدون اجازه پدر در پیاده روی اربعین شرکت نمود؟
اجازه گرفتن از پدر واجب نیست، ولی نباید به گونه‌ای عمل کنید که موجب ایذاء ایشان شود.
پی نوشت: سایت مقام معظم رهبری farsi.khamenei.ir

۹. اگر زنی با رضایت همسرش بخواهد به عتبات مشرف شود، ولی پدر زن بدلیل ناامنی در عراق، به سفر دخترش راضی نباشد، آیا زن می تواند به این سفر برود؟
در صورتی که حق شوهر و رضایت پدر باهم تعارض کنند -مانند این که سفر به امر شوهر و به همراه او باشد- رعایت حق شوهر مقدم است. ولی اگر منافاتی با حقوق شوهر نداشته باشد ماند این که سفر زن به تنهایی باشد اگر این سفر موجب اذیت و آزار پدر نشود اشکالی ندارد و الا جایز نیست.
پی نوشت: سایت آیت الله مکارم شیرازی makarem.ir

۱۰. در مسیر پیاده روی اربعین، کف پای افراد آبله و تاول می زند. اگر این آبله ها و تاول ها سر باز کنند آیا ترشحات آن نجس است و آیا می تواند با همان حال وارد مسجد و یا حرم بشوند؟
اگر آلوده به خون نباشد پاک است.
پی نوشت: سایت آیت الله مکارم شیرازی makarem.ir

۱۱. در مراسم پیاده روی اربعین آیا افراد مجاز هستند که بدون اعتنا به اذان و نماز، علی رغم برپایی نمازهای جماعت در اکثر موبک ها، همچنان به پیاده روی ادامه دهند به این قصد که نمازشان را در مقصد مورد نظر می خوانند؟
احترام نماز اولویت دارد.
پی نوشت: سایت آیت الله مکارم شیرازی makarem.ir

سؤالات اعتقادی اربعین

۱. عراقی ها در جنگ، عزیزان ما را شهید کردند و به کشور ما تجاوز کردند. چطور شد حالا عزیز شده اند؟ نکته ی اول: سیاست دشمنان ملت ایران اسلامی، تلاش برای بر هم زدن وفاق و وحدت اجتماعی بوده و هست. یکی از جهات مهم در تامین امنیت داخلی، داشتن روابط استراتژیک و راهبردی با همسایگان است که به خاطر این اهمیت، دشمن تمام سعی خود را برای بر هم زدن این روابط به کار می گیرد. کشور عراق از زوایای مختلف با کشور عزیزمان، مشترکات بسزایی دارد. وجود عتبات عالیات در این کشور؛ وجود اکثریت شیعه، حضور مراجع و علمای بزرگ تشیع و فعالیت یکی از بزرگترین حوزه های علمیه ی مکتب اهل بیت علیهم السلام از مهم ترین شاخصه های ارتباط ویژه ی ایرانیان با اهل عراق هست.

نکته ی دوم: در برهه ای از تاریخ، با سردمداری حزب بعث و صدام، جنگی بین عراق و ایران در گرفت که در این بین جوانان زیادی از دو ملت کشته و شهید شدند. ملت شریف ما هیچ گاه رشادت ها و از جان گذشتگی های شهداء را از یاد نمی برد و همواره به نیکی از آنان یاد می کند.

نکته ی سوم: از ابزاری که دشمنان دو ملت عراق و ایران، برای کوییدن بر طبل تفرقه استفاده می کند؛ برجسته سازی اتفاقات و جنایات بزرگی است که صدام و صدامیان بر ملت شریف ما روا داشتند. در ایام اربعین ابا عبدالله الله الحسین علیه السلام، برای کم رنگ کردن حضور حداکثری مردم در سرزمین عراق، این شیطنت ها و پلیدی ها دو چندان می شود.

نکته ی چهارم: نباید از یاد ببریم و فراموش کنیم که عده ی زیادی از مردم شریف و شیعه ی عراق، بعد از آغاز جنگ تحمیلی برای همراهی نکردن با حزب بعث و صدام، از خانه و کاشانه ی خود به سرزمین های دیگر از جمله ایران عزیزمان مهاجرت کردند.

بودند عده ی زیادی از جوانان عراقی که بعد از حضور در ایران، دوشادوش زرمندگان ما بر علیه دشمن بعثی جنگیدند و شهید و جانباز شدند.

نتیجه اینکه: رقم زدن جنایات جنگ تحمیلی با حزب بعث عراق و با مدیریت صدام ملعون بوده و این مساله ارتباطی با اکثریت مردم شریف عراق نداشته و ندارد. پس هوشیار باشیم تا دشمن فریمان ندهد.

۲. اگر اربعین یک روز هست چرا مراجع ۱۰ روز قبل و بعد از آن را نیز دارای ثواب می دانند؟

اربعین حسینی، یک روز است. اما مرجعیت عراق به خاطر جهات گوناگون، از جمله ازدحام جمعیت، توسعه ای در روز اربعین قائل شده و سایر روزها را ملحق به اربعین نموده اند.

توجه به این نکته ضروری است که راهپیمائی عظیم اربعین، موضوعیت مستقل دارد و خود این حرکت نوعی زیارت است. یعنی یک فرد از هنگام حرکت، زائر اربعین است تا رسیدن به مقصد. بنابر این، اربعین یک روز نیست بلکه استمرار دارد به استمرار این حرکت عظیم، چه بسا بسیاری از افراد به نزدیکی های حرم مطهر هم نرسند و برگردند ولی زائر اربعین هستند بدون تردید، در نتیجه این دهه همه اش اربعین است.

نقل هائی که در این زمینه از مرجعیت عالی عراق ذکر شده این چنین است:

«گفتنی است شیعیان عراق طبق حکم آیت الله سیستانی روزهای دهم تا بیستم صفر را ایام زیارت اربعین می دانند و معتقدند اگر در این روزها کسی به زیارت امام شهیدان موفق شود، ثواب زیارت اربعین را برده است.»
«رئیس کمیته فرهنگی و آموزشی ستاد مرکزی اربعین در پایان با اشاره به توصیه آیت الله سیستانی مبنی بر اینکه اربعین یک روز نیست؛ یک هفته و یک دهه است، افزود: ان شاء الله بتوانیم با برنامه ریزی های صورت گرفته زائران را زودتر راهی کنیم تا در رفت و برگشتشان از عتبات عالیات تراکم و انباشت جمعیت در کربلا نداشته باشیم.»

۳. آیا سند زیارت اربعین قابل اعتماد است؟

مرحوم شیخ طوسی در تهذیب الاحکام آنچه را که در زیارت اربعین آمده با دو سند نقل کرده که حداقل یکی از این دو سند معتبر است. اصل روایت از «صفوان بن مهران جمال» از اصحاب امام صادق و حضرت موسی بن جعفر است. او این روایت را به نقل از امام صادق علیه السلام نقل کرده است. سند روایت سندی متصل است. شیخ طوسی روایت را به نقل از جماعتی از اصحاب می آورد و وقتی که گفته می شود «جماعه من اصحابنا» همه تلقی به قبول می کنند و روات را ثقة می دانند.

جمعی از روات شیعه روایت را از ابو محمد هارون بن موسی بن احمد تلعبری نقل می کنند. این شخص از ثقات و اجلای روات ما به حساب می آیند. وی از «محمد بن علی بن معمر» نقل می کند. از این راوی در کتب رجالی توثیق وجود ندارد ولی چون شاگرد او یعنی هارون بن موسی از وی اجازه روایت دارد و از سوی هارون بن موسی از اجلای روات است، می توان نتیجه گرفت محمد بن علی، شخص مورد اطمینانی بوده که «تلعبری» از او اجازه روایت گرفته و از سوی دیگر محمد بن علی از مشایخ کافی است که کلینی مستقیماً در چند مورد از او روایت نقل کرده است. این موضوع نشان دهنده اعتنای کلینی به این راوی است.

محمد بن علی بن معمر روایت را از «علی بن محمد بن مسعده» و «حسن بن علی بن فضال» نقل می کند. درباره علی بن محمد توثیقی وجود ندارد اما حسن بن علی از افراد ثقة و حتی گفته اند از اصحاب اجماع است. ایشان فتحی بوده اما گفته می شود آخر عمر از این عقیده برگشته است.

این دو نفر روایت را از « سعدان بن مسلم » نقل می کنند. در کتب رجالی به صورت مستقیم عبارت « ثقہ » نیامده اما استاد بزرگوار حضرت آیت الله « آقا موسی زنجانی » درباره ایشان می گوید: « ثقہ علی التحقیق ».

قبل از ایشان جناب میرداماد درباره این روای می نویسد « شیخ جلیل القدر ». سعدان روایت را از « صفوان بن مهران جمال » نقل کرده است.

نتیجه اینکه: سلسله سند زیارت اربعین معتبر است و علاوه بر داشتن محتوای بالا و والا، اشکالی بر سند و طریق آن وارد نیست.

۴. فلسفه ی پیاده روی اربعین چیست؟

وضعیت خاص جهان اسلام و مسلمانان، حالات حاکمان مسلمان و ظلم های آنان، تحقیر امت اسلامی، تشدید ظلم علیه شیعیان، فراموشی آموزه هایی چون امر به معروف و نهی از منکر، شیوع بدعتها و ... از یک سو و موقعیت ویژه ی ابا عبدالله الحسین (ع) از جهت مظلومیت و تنهایی و نوع جنگ و برخورد فیزیکی با آن حضرت و اهل و عیال ایشان، درسهای تربیتی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و دینی آن از سوی دیگر همه و همه شکل خاصی به این حادثه داده که باعث شده که پیامبر اکرم (ص) و حضرت زهرا و تمام ائمه اطهار، بر احیای عزاداری آن حضرت تأکید فراوان داشته باشند.

این تأکید به عزاداری بر حضرت سیدالشهدا (ع) به خاطر فلسفه های سازنده و تربیتی متعدد آن است، از جمله:

۱- زنده داشتن یاد و تاریخ پرشکوه نهضت حسینی

۲- الهام بخش روح انقلابی و ستم ستیزی

۳- پیوند عمیق عاطفی بین امت و الگوهای راستین

۴- اقامه مجالس دینی در سطح وسیع و آشنا شدن توده ها با معارف دینی

۵- پالایش روح و تزکیه نفس

۶- اعلام وفاداری نسبت به مظلوم و مخالفت با ظالم و ...

شاید از جوهی که برای برگزاری روز اربعین برای سیدالشهدا (ع) از سال ۶۱ هجرت و از آن زمان تا حال که شیعه بر این امر همیشه قیام و اقدام کرده و آن را زنده نگه داشته است، آن است که برای سیدالشهدا (ع) زمین و آسمان تا چهل روز گریه کرده است؛ چنان که جناب زراره بن اعین (ره) که از اکابر اصحاب اهل بیت و فقهای شیعه امامیه است، از حضرت امام صادق (ع) روایتی نقل کرده به این عبارت که: "قال ابو عبدالله (ع): یا زراره! إن السماء بکت علی الحسین (ع) أربعین صباحاً بالدم، و إن الأرض بکت علیه أربعین صباحاً بالسواد، و إن الشمس بکت أربعین صباحاً بالكسوف والحرمة، و إن الملائكة بکت علیه أربعین صباحاً و... الحديث." ("کامل الزیارة"، ص ۸۱ و "مستدرک الوسائل"، ج ۲، ص ۲۱۵)

از این حدیث شریف که در یکی از کتب معتبر حدیث شیعه کامل الزیارة نقل شده استفاده می شود که بکاء

آسمان و زمین و ملائکه و آفتاب بر سیدالشهدا تا چهل روز طول کشیده است. شاید انتقال همین معنا از سوی اهل بیت این سنت را در میان مردم ایجاد کرده است. رسیدن کاروان اسیران در سفر بازگشت به صحرای کربلا در چهلم شهادت آن حضرت، و عزاداری معروفی که شد، به همراه زیارت اربعین در این مسئله دخالت داشته است. عزاداری برای سیدالشهدا به طور خاص از سوی اهل بیت (ع) تأکید شده است و اساساً نباید آن را با سایر عزاداری ها مقایسه کرد.

۵. آیا پیاده روی اربعین در زمینه سازی ظهور تاثیر گذار است؟

مطابق روایات از جمله شرایط ظهور موعود چنین است دلها به سوی امام زمان(عج) کشیده می شود و امام(ع) پس از ظهور، خود را با مظلومیت جد غریب و شهیدشان، امام حسین(ع) به جهانیان معرفی می کنند. امروز این معرفی با خون و شهادت امام حسین(ع) در جهان در حال انجام شدن است. جوشش خون سیدالشهدا (ع) و دستاورد آن و زیارت اربعین امام حسین (ع) و تأکیدی که امامان معصوم علیهم السلام در حضور و زیارت اربعین داشته اند، همه در جهت نخست، جهانگیر شدن حماسه حسینی و سپس ظهور حضرت حجت(ع) است. عاشورا و تمام زیبایی ها و روشنگری های آن در اربعین تجلی پیدا کرده است.

اکنون امام حسین (ع) و عاشورا و اربعین حسینی، سه شناسه شناخته شده برای اکثریت انسان ها در جهان از هر دین و مذهب و مذهب گردیده است. بطوریکه نه تنها محققان و پژوهشگران، بلکه اغلب مردم جهان که با رخدادهای این چند ساله اخیر به ویژه انقلاب اسلامی ایران و سپس پیاده روی عظیم چندین میلیونی مردمی از سرتاسر جهان، به سوی کربلا آشنا شده و آگاه شده اند. دیگر این سه شناسه، یعنی امام حسین و عاشورا و اربعین، مفاهیم و نام هایی است که همه بدان اشنایی داشته و مرزهای اعتقادی و مذهبی و جز اینها را درنور دیده است. به بیانی دیگر، امام حسین(ع) اکنون با قیام خویش، تاریخ را به سود خود تصاحب کرده و این همان نکته و انگیزه مهمی بوده است که معصومین(ع) و سپس بزرگان از علماء و رموز شیعه، در طول تاریخ سعی در زنده نگاه داشتن عزای حسینی و زیارت قبر و پیاده روی به مزار مبارکش در اربعین را تأکید داشته و دارند. تا آنجا که امام صادق(ع) یکی از علامات مؤمن بودن شخص را زیارت اربعین حضرت و حضور در کربلا بشمار آورده است.

در این پیاده روی، شیعه، سنی، مسیحی، ایزدی، زیدی که از خاندان شیعه بشمار می آیند، و نیز علاوه بر آن، پیروان دیگر ادیان و مذاهب الهی، افرادی که به مکتب امام حسین(ع) و اسلام اعتقاد دارند یا حتی کسانی که به این مکتب اعتقادی ندارند، اما ندای آزادی و شور و حماسه حسینی، همه در سایه علم و پرچم سرخ حسینی گرد آمده اند. «محبت»، «همدلی»، «از خود گذشتگی»، «بخشش های جانی و مالی» و... در جریان اربعین به صورت خودجوش خود را نشان می دهد و این، همان شرایط و زمینه هایی است که هنگام ظهور حضرت (عج) بوقوع می پیوندد.

بدین معنا که حضور خاضعانه و خالصانه، از خودگذشتگی ها و بخشش ها دقیقاً در زمان ظهور حضرت حجه (عج) نیز محقق می گردد. زمانی که حضرت (عج) ظهور می کنند، پیروان گوناگون از ادیان و مذاهب الهی، نسبت به ایشان اظهار تمایل و دوستی و محبت نشان می دهند. در روایات اشاره گردیده است که با حضور حضرت عیسی (ع) و معرفی خود به مسیحیان جهان، بسیاری از مسیحیان زودتر از برخی مسلمانان به حضرت (عج) ایمان می آورند و یکی از فلسفه های عروج حضرت عیسی (ع) به آسمان که خود در این راستا، سخن بسیاری دارد، می تواند همین باشد. چنانکه در جریان پیاده روی اربعین به سوی کربلا، مسیحیان از شاخه ها و طوائف گسترده آنان همچون کاتولیک ها و پروتستان ها و ارتودوکس ها و بپتیست ها و جز اینها هم حضور می یابند.

ندای (هَلْ مِنْ نَاصِرٍ يَنْصُرُنِي وَ...) امام حسین (ع) در روز عاشورا و در صحرای کربلا، تنها از آن هنگام و آن مکان نبوده است. ندای حضرت، همچون ندای حضرت ابراهیم خلیل (ع) در صحرای مکه، به صورت ملکوتی و باطنی از سوی پروردگار به تمام انسان های آزاده و حقیقت جو از هر دین و آیین و مذهبی گسیل شد و این ندا و فراخوان حضرت که نباید تعبیر به نیاز گردد، بلکه وجود مبارک حضرت اباعبدالله الحسین (ع) تا واپسین لحظات حیات خویش، به دنبال هدایت و بهره دادن به انسان های گمراه بوده است که این ندا، به تعبیر بنده، فرا زمانی و فرا مکانی بوده و هنوز پژواک ندای "هل من ناصر ينصرني" حضرت، به گوش می رسد! میلیون ها مسلمان از شیعه و سنی و دیگر پیروان مذاهب و ادیان الهی که عاشقانه گام در این مسیر نهاده و در آینده نیز بصورت گسترده تر می نهند! همان افرادی هستند که ندای ملکوتی حضرت از سوی پروردگار به آنان رسیده و پژواک غریبانه ندای امام حسین را که در گوش خویش طنین انداز حس می کنند، لبیک گفته و به سوی سرزمین عشق و حماسه و از خودگذشتگی و فداکاری روی می آورند!

در جریان و رخداد ظهور حضرت مهدی (عج) نیز چنین است. بسیاری از روی آورندگان به سوی حضرت، عشق و احساس و نیاز درونی است که آنان را به سوی آن حضرت رهسپار می کند و این احساس و عشق است که به تدریج آنان را با آموزه های اسلام و مکتب اهل بیت آشنا می سازد. شیعه و در حقیقت اسلامی که از سوی معصومین (ع) در طول تاریخ و از پس رحلت رسول خدا (ص)، به مردم عرضه گردیده است. با دو سبد پر بار عاشورا و مهدویت زنده مانده است و حرکت می کند. امروز اربعین، همان ندای ملکوتی عاشورایی و مقدمه ای برای یک حرکت خودجوش جهانی است. این حماسه عظیم مردمی که در طول تاریخ و پس از شهادت حضرت در سال ۶۱ هجری، حرکت دو کاروان، یکی جابر بن عبد الله انصاری و عطیه عوفی و به نقلی با برخی از خاندان بنی هاشم از مدینه از سوئی و از سوی دیگر کاروان ال الله به همراه سر مبارک حضرت از شام، هم زمان در اربعین نخست گام به کربلا نهادند که در این خود نشان و سرّی الهی نهفته است و جابر، بدون تردید از سوی پیامبر به چنین ماموریتی، فرمان داشته است که تا کنون همچنان با هر سختی ها و مشقّتها و دست بردن ها، در دوران متوکل ها و صدّام های زمان بوده است، ادامه یافته و اکنون این حرکت قلبی میلیون ها انسان

خودباخته و عاشق امام حسین (ع)، همه و همه زمینه ساز برای ظهور حضرت خواهد بود. همچنانکه درباره شرایط آستانه ظهور در روایات داریم که دل ها باید به سوی امام زمان (عج) کشیده شود و امام مهدی (ع) به جهانیان معرفی شوند. امروز این معرفی با نام و حماسه و شهادت امام حسین (ع) و اربعین در حال انجام است. امروز متوجه می شویم که تاکید معصومین (ع) بر زنده نگاه داشتن حماسه عاشورا و اربعین، به چه منظور بوده است. امروز به معنا و مفهوم فرمایش رسول خدا (ص) می رسیم که فرمودند: «ان لقتل الحسين (ع) حراره فی قلوب المؤمنین، لا تبردا ابدا».

۶. با وجود این حجم از فقر در کشور، چرا مردم به جای کمک به فقرا و یا کمک به هزینه ازدواج جوانان، برای زیارت اربعین و مناسک پیاده روی هزینه می کنند؟

گرچه رسیدگی و کمک به اقشار آسیب پذیر جامعه از وظایف دولت اسلامی است و در این زمینه نیز خدمات و اقدامات خوبی انجام گرفته و می گیرد، اما این مسأله هیچ منافاتی با مراسم اربعین و صرف هزینه در این زمینه ندارد، زیرا بیشتر هزینه ها در این زمینه از سوی مردم و خیرین و در قالب نذر و مانند آن تأمین می شود که با توجه به اهمیت زنده نگهداشتن دین و ارزش های دینی به ویژه امروزه در برابر هجوم تهاجمات و تبلیغات گسترده رسانه ای غرب برای مقابله با دین و اسلام ناب، امری لازم و ضروری است. و آثار بسیار گسترده ای در گسترش ارزش های اسلامی و تحقق تمدن نوین اسلامی خواهد داشت.

مراسم اربعین از یکسو نمایش چهره اسلام راستین در برابر تلاش دشمنان برای ارائه چهره نامناسب از اسلام در راستای اسلام هراسی و خنثی کننده آن است و از سوی دیگر نمایش قدرت تشیع و عامل بازدارنده در برابر بسیاری از توطئه های دشمنان است. به برکت همین اجتماع بسیار عظیم و با شکوه بسیاری از توطئه ها و دشمنیها در نطفه خفه خواهد شود. اگر نظام اسلامی می خواست به چنین هدفی برسد باید هزینه های بسیار زیادی در این زمینه صرف می کرد. مراسم اربعین با وسعت و گستره ای که برگزار می شود یک اقدام ارزشی و فرهنگی بسیار مؤثری است که اگر بخواهد از سوی یک دولت انجام بگیرد، نیازمند صرف مبالغ بسیار زیادی است در حالی که این مراسم به صورت مردمی در حال برگزاری است و میلیونها نفر در آن شرکت می کنند. ضمن اینکه مراسم اربعین و زیارت نقش زیادی در ایجاد تحول در افراد داشته و آنها را به رعایت دستورات دین از جمله توجه و کمک بیشتر به فقرا و نیازمندان ترغیب می نماید. بد نیست بدانیم همین مردمی که عازم این سفر زیارتی می شوند با اینکه اکثرا از اقشار متوسط و رو به پایین جامعه هستند، در طول سال به مناسبت های مختلف به فقرا و نیازمندان جامعه کمک می نمایند. علاوه بر اینکه در کنار این اطعام ها و نذری ها در جلسات عزاداری و این مراسم بزرگ و به برکت آن، بسیاری از نیازمندان و فقرا بهره مند می شوند. گرچه رسیدگی و توجه به فقرا و نیازمندان جامعه در جای خود بسیار ارزشمند است، اما بسیاری از هزینه ها در کشور ما از سوی بسیاری از افراد انجام می شود که نه تنها هیچ ضرورتی ندارد، بلکه اسراف و تبذیر محسوب می

شود و کسی نسبت به آن خرده نمی گیرد ، اما تا پای مراسم عزاداری و اربعین به میان می آید ، برخی به یاد فقرا و نیازمندان می افتند؟! چرا کسی از میلیاردها دلاری که ایرانی ها هر ساله صرف هزینه سفرهای تفریحی به خارج از کشور می کنند، انتقادی نمی کند که چرا این افراد هزینه سفر خود را صرف کمک به فقرا نمی کنند؟ چرا هیچ فردی از ارقام نجومی که در ایران صرف هزینه خرید و مصرف لوازم آرایشی می شود ، تا جایی که رتبه تک رقمی در مصرف لوازم آرایش را در دنیا بدست آورده ایم ، حرفی به میان نمی آورد که چرا این ارقام نجومی صرف هزینه تحصیل کودکان بی بضاعت نمی شود؟

چرا هیچ کسی از بریز و پاش ها و اسراف هایی که در مراسمات شادی و عزا می شود ، انتقادی نمی کند که چرا صرف تامین نیازهای فقرا نمی شود؟

و هزاران سوال دیگر پیرامون میلیارد ها دلاری که در ایران صرف هزینه های مختلف می شود و هیچ گاه مورد انتقاد هیچ فرد و یا گروهی قرار نگرفته و نخواهد گرفت؟

البته بهتر است کسانی که چندین بار به این سفر مشرف شده اند ، کسانی که تا کنون به این سفر نرفته اند را کمک کنند تا آنها نیز از این فیض بهره مند شوند و کم نبودند کسانی که هزینه سفر افرادی که توانایی مالی لازم را نداشتند، تقبل نمودند.

کسی منکر اهمیت و ضرورت رسیدگی به فقرا و نیازمندان جامعه نیست ، اما این مسأله نباید ما را از اهمیت عزاداری و برگزاری مراسم با شکوه اربعین که همچون خاری در چشم دشمنان تشیع است ، غافل نماید.

۷. اگر حضرت زینب سلام الله علیها، بعد از کربلا به مدینه رفته اند؛ چرا در شام دفن شده اند؟

نکته ی اول: چگونگی رحلت و محل دفن بدن مطهر حضرت زینب (س) روشن نیست. در مورد محل دفن پیکر مطهر آن حضرت سه قول وجود دارد:

۱- قبر حضرت در محلی به نام «راویه» در یک فرسخی دمشق می باشد، که الان به نام زینبیه معروف است. اینان بر این عقیده اند که چون در مدینه قحطی و تنگدستی شدیدی به وجود آمد و عبدالله جعفر (شوهر حضرت زینب) هر چه داشت، به دیگران بذل و بخشش کرد و دیگر چیزی برای کمک و احسان به دیگران نداشت، ناراحت و در رنج بود که همراه زینب از مدینه به شام رفت و در آن جا درگذشت. (ریاحین الشریعه، ج ۳، ص ۳۷)

۲- حضرت زینب در قاهره، پایتخت مصر، مدفون است. بقعه و بارگاه مجللی در همان جا به نام حضرت موجود است. اینان بر این باورند که چون حضرت زینب در مدینه مردم را علیه حکومت بنی امیه تحریک می کرد، یزید دستور داد که او را از مدینه تبعید نمایند. حضرت مصر را انتخاب کرد. حاکم مدینه او را همراه عده دیگری از زنان بنی هاشم به مصر فرستاد. وی همان جا از دنیا رفت. (همان، ص ۳۴)

۳- حضرت در قبرستان بقیع در مدینه مدفون است. اینان معتقدند که حضرت پس از ورود به مدینه از شام، همراه اهل بیت در همان جا زندگی کرد. در سال ۶۲ در مدینه درگذشت. (اعیان الشیعه، ج ۱۱، ص ۶۳)

محققانی چون سید محسن امین (نویسنده اعیان الشیعه) و محلاتی (نویسنده ریاحین الشریعه) و علامه بیرجندی (نویسنده کبریت احمر) همین دیدگاه اخیر را پذیرفته‌اند اما قبری که در شام است و معروف می‌باشد که متعلق به زینب کبری، دختر علی است، متعلق به ام کلثوم، همسر مسلم بن عقیل است که بعد از شهادت حضرت مسلم، با عبدالله جعفر ازدواج کرد یا مربوط به ام کلثوم صغری یا یکی از زنان اهل بیت است که کنیه او ام کلثوم می‌باشد. اما کسی که در مصر است، زینب دختر یحیی نوه امام سجاد است، یا دختر حسن بن زید، از نوه‌های امام مجتبی علیه السلام. (ریاحین الشریعه، ج ۳، ص ۳۴-۳۶)

دکتر سید جعفر شهیدی، می‌نویسد:

«پایان زندگانی شیر زن کربلا روشن نیست. مسلم است که زینب(س) پس از بازگشت از شام، مدتی دراز زنده نبود، چنان که مشهور است سال شصت و دوم از هجرت به جوار حق رفته است. در کجا؟ مدینه؟ دمشق؟ قاهره؟ هر یک از نویسندگان سیره برای درستی رأی خود، دلیلی و یا دلیل‌هایی آورده است... این زیارتگاه‌ها (شام و مصر) از مصادیق بیوتی است که نام خدا در آن‌ها به بزرگی یاد می‌شود و دوستان اهل بیت یا خلوص نیت فراوان، مراتب ارادت خود را به کسی که آن مزار به نام اوست، بیان می‌دارند و با پیغمبر خود و خانواده او تجدید عهد می‌کنند.» (زندگانی حضرت فاطمه(ع)، ص ۲۶۲)

تفاوتی ندارد که سرانجام سفر زینب(س) عقیله بنی هاشم، به دمشق بوده یا مصر. تفاوتی ندارد که خورشید کجا غروب کرده است. آنچه اهمیت دارد، شعاع آن آفتاب روشنی بخش است که در طول زمان غروب نمی‌کند. به او سلام می‌فرستیم.

۸. توسل و زیارت امام حسین (علیه السلام) را وهابی‌ها نوعی شرک و قبر پرستی می‌دانند. این شبهه را چگونه پاسخ دهیم؟

نکته ی اول: ما برای توسل به اولیاء الهی، در کنار قبور مطهر اهل بیت علیهم السلام حاضر می‌شویم نه برای توسل به قبر ایشان، بلکه هدف مان توسل به آن ولی خدائی است که در آن مکان مدفون است و قبر فقط ابزار و طریقی برای توسل است.

نکته ی دوم: ما اباعبدالله الحسین -علیه السلام- را به اذن الهی از آن جهت که ولی خدا هستند، طبق آیه ی ۳۵ سوره ی مبارکه ی مائده که می‌فرماید "وابتغوا الیه الوسیله"، وسیله‌ای برای تقرب الی الله قرار می‌دهیم.

نکته ی سوم: قرآن کریم به جریان متوسل شدن فرزندان حضرت یعقوب به پدرشان اشاره فرموده است، فلذا اگر توسل به اولیاء الهی شرک بود، حضرت یعقوب آنها را از چنین عملی نهی می‌کردند، اما حضرت نه تنها آنها را از این عمل نهی نکردند بلکه ایشان در پاسخ فرمودند: "سوف استغفرلکم" به زودی برای شما استغفار خواهم کرد. (سوره ی یوسف / ۹۸-۹۷)

نتیجه اینکه: با توجه به شواهد قرآنی، توسل ما شرک نیست بلکه کار ما نیز همانند عمل فرزندان حضرت یعقوب علیه‌السلام و کاملاً عقلانی و مشروع است.

آنها گفتند: "یا ابانا استغفر لنا"، ما می‌گوئیم "یا ابا عبدالله"

توسل شیعیان به اولیاء الهی عین توحید است، که با ندای "یا وجیها عندالله اشفع لنا عندالله" ظهور و بروز دارد.

۹. وظیفه‌ی ما در پیاده روی اربعین در قبال گروه‌های انحرافی که در حال تبلیغ هستند چیست؟

در پاسخ به این سوال، ابتدا باید با شیوه‌های گروه‌های انحرافی و نوظهور در جذب افراد و معرفی خود به دیگران، آشنا شویم:

شیوه‌های گروه‌های انحرافی:

۱. اباحه‌گری و ابتدال

یکی از راه‌کارهای اساسی دشمن در القای معنویت‌های نوظهور و کاذب، اباحه‌گری و ترویج بی‌بندوباری است. آنان برای اجرای این امر از ابزارهای فرهنگی چون کتاب، فیلم، سایت‌ها، شبکه‌ها و ماهواره‌ها بهره می‌گیرند و می‌کوشند فضای جوامع را چنان غبارآلود سازند که تشنگان معنویت واقعی قدرت تشخیص را از دست داده و نتوانند سراب را از آب تشخیص دهند.

۲. ترویج جادوگری

ریشه‌های شکل‌گیری سحر و جادوگری نوین و مدرن به سده‌های ۱۶ و ۱۷ میلادی برمی‌گردد که نشان می‌دهد مدیریت صهیونیستی و کابالایی نقش مهمی در ترویج جادوگری و سحر تا به حال داشته است. ترویج سحر و جادوگری از راهکارهای جذب افراد است که امروز توسط رهبران این فرقه‌ها انجام می‌گیرد. آنان همواره کوشیده‌اند با چشم‌بندی، تردستی و جادوگری علاوه بر ساختن یک چهره مقدس و خداپرستانه برای خود، پیروانی را جذب و به سمت معنویت‌های کاذب سوق دهند که در بین این مباحث جایی برای تعالیم آسمانی وجود ندارد.

۳. ترویج عرفان سکولار

در عرفان‌های کاذب به جای رسیدن به حقیقت، انسان راه شیطان و اصحاب شیطان را می‌پیماید و این آغاز انحراف بزرگ‌تر است. این رویکردها عموماً در خصایص رهبران فرقه‌های انحرافی قابل مشاهده است. در عرفان‌های سکولار به جای دعوت به خدا، تسلیم بی‌قید و شرط بودن در برابر رهبر فرقه مطرح می‌شود که این خود آغاز انحراف بزرگ‌تر است.

۴. هویت زدایی

هویت واقعی آدمی در پرتو ارتباط با خداوند شکل می‌گیرد و پس از تثبیت هویت دینی، رفتارهای فردی و اجتماعی براساس آرمان‌ها و هدف‌های دینی صورت می‌پذیرد. انسان در جهان‌بینی الهی جایگاهی والا داشته و جانشین و خلیفه الهی در روی زمین است و می‌داند از کجا آمده، در کجا هست و به کجا می‌رود.

بدیهی است که هویت‌زدایی در پرتو از بین بردن ارتباط‌های معنوی و الهی انسان با فراهم نمودن شرایط و فضاهایی که در آن اثری از ارتباط با خدا و آموزه‌های دینی یافت نشود، انجام می‌گیرد.

رهبران و عناصر وابسته به دستگاه‌های اطلاعاتی غرب به نام معنویت و عرفان به میدان آمده‌اند، البته با این تفاوت که معنویت القایی آنان کاذب و سکولار بوده و به جای هویت‌زایی، هویت‌زدایی می‌کنند.

و اما در راستای مقابله با این فرقه‌ها و نحله‌ها، روشنگری و آگاهی‌دهی، اکسیری است که در جهت دست‌گیری از زائران و مجاوران ضروری است.

روشنگری درباره فرقه‌های انحرافی

هدایت تمام نقشه‌ها و ترفندها بخصوص فرقه‌سازهای امروز به دست شبکه‌های صهیونیستی است که بر تمام عالم احاطه دارند

به موازات حرکت انقلاب اسلامی، دشمنان نیز برای نابودی اسلام و انقلاب اسلامی هم پیمان شدند و راه آن را از بین بردن این معنویت اصیل دانسته و کوشیدند با القای معنویت دروغین، معنویت اصیل را زیر سوال ببرند.

بنابراین باید برای حفظ تقویت این معنویت اصیل بر بصیرت خود بیافزاییم و آمادگی لازم را در جهت مقابله با کید دشمنان داشته باشیم

مصون‌سازی

۱. توجه به علل شکل‌گیری فرقه‌ها

اصولا شکل‌گیری فرقه‌ها زمانی اتفاق می‌افتد که به نوعی با وضع موجود آن جامعه مخالف باشند و این مخالفت می‌تواند در ابعاد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و اعتقادی و... باشد.

مشخصه فرقه‌ها این است که بعضا از دل گروه‌های بزرگتری بیرون آمده‌اند و خود را نماینده یک تفکر خاص دینی می‌دانند.

۲. شست‌وشوی مغزی کار مهم فرقه‌های انحرافی

سران فرقه‌ها پیروان خود را به نوعی شست‌وشوی مغزی می‌دهند که نتیجه معمول این حرکت ایجاد غفلت پیروان از اسرار درون فرقه و نیز سبب گرایش مضاعف آنها به سمت تشکیلات درون فرقه می‌گردد.

روند شست‌وشوی مغزی درون فرقه‌ها به آرامی و تدریجی صورت می‌گیرد که در این روند تلاش می‌شود فرد جهان‌بینی خود را عوض نموده و به شرایطی که فرقه برای او در نظر گرفته تن دهد. همچنین فرقه‌ها تلاش می‌کنند افراد را از همه نظر وابسته به تشکیلات نمایند که تمامی اعمال و رفتار فرد در طی روز کنترل شده و منطبق با برنامه و مورد رضایت سران و رهبران فرقه انجام می‌گیرد.

سرانجام مغزشویی و تبعیت محض افراد در مقابل دام‌های فرقه‌ها و گروه‌های مذهبی، منجر به ایجاد هویت جدید درون فرقه‌ای گشته که با ایجاد این روحیه، فرد از خانواده و محیط اطراف خود جدا شده و تمامی امور ریز و درشت خودش را به تشکیلات درون فرقه واگذار می‌نماید

۳. جذب افراد از طریق فضای مجازی و سایت

امروزه تبلیغ در فضاهای مجازی توسط فرقه‌ها و گروه‌های انحرافی به یکی از شیوه‌های موثر جذب آن‌ها تبدیل شده است. در این پروسه افراد نا آگاه با حضور در چت روم‌ها و فضاهای ارتباطی و با در اختیار قرار دادن مشخصات و راه‌های ارتباطی خود، موجب می‌شوند که افراد ناشناس در چهره‌ای موجه اما با اهدافی شوم و پلید به راحتی با آنها ارتباط برقرار نمایند. این شیوه مدتی است که به عنوان یکی از مهم‌ترین شیوه‌های جذب در گروه‌های انحرافی مطرح شده است.

۴. توجه به وجوه مشترک فرقه‌ها

فرقه‌های نوظهور با وجود تقابل و تضادهایی که ممکن است باهم داشته باشند، اما از وجوهی مشترک (انسان‌محور، ضد معاد و تناسخ‌گرا، شریعت‌ستیز، انزواطلبی، عقل‌ستیز، کرامت‌محور) نیز بهره می‌برند که این وجوه نوعی آسیب برای دین‌گرایی افراد جامعه و مقابله با نظام جمهوری اسلامی است. در صورت عدم توجه به این آسیب‌ها ممکن است که این فرقه‌ها تبدیل به جبهه معارض دین مبین اسلام و انقلاب عزیزمان گردند. نتیجه اینکه: وظیفه‌ی نهادهای فرهنگی و افراد موثر در جهاد تبیین، وظیفه دارند با مصون‌سازی زائران و آحاد جامعه از طریق تقویت مبانی دینی و اعتقادی، آنان را از افتادن در دام شیاطین حفظ کنند.

سوالات اخلاقی اربعین

۱. آیا اربعین در ایجاد تمدن نوین اسلامی نقش دارد؟ نقش اربعین در مهندسی تمدن اسلامی چیست؟

در بین تمام زیارت‌ها این زیارت اربعین است که تأثیری شگرف و جهانی دارد. پیاده‌روی میلیون‌ها مسلمان از گوشه و کنار جهان و تجمع آن‌ها در یک روز مشخص در کربلا نشان از عمق نفوذ شیعه و تأثیر جهانی تشیع دارد و این امر زمینه‌ساز ظهور است؛ چراکه شیعیان از این طریق امام زمان را به جهان معرفی می‌کنند. تمدن نوین اسلامی همراه است با فراهم آمدن بستری برای ظهور و بروز آموزه‌های اسلام در سطح جهان. بنابراین ما موظفیم برای عینیت‌بخشی به این آموزه‌ها در سطح جهان در مسیر تمدن اسلامی گام برداریم.

ایجاد تمدن نوین اسلامی در گرو امور متعدد است و از شاخصه‌های زیادی می‌توان در ایجاد این تمدن نام برد. به عنوان مثال تغییر بینش، گرایش و کنش را می‌توان از لوازم لاینفک این تمدن دانست.

یکی از شاخصه‌هایی که می‌تواند تمدن نوین اسلامی را نتیجه دهد تحقق ارزش‌های دینی و الهی است و اربعین در انتقال این ارزش‌ها تأثیر شگرفی دارد.

وقتی همگان رو به سوی نوری واحد و مشترک هم‌قدم می‌شوند، در حقیقت بینش و نگرش توحیدی خود را به جهان معرفی می‌کنند و این گونه بستر تمدن سازی را فراهم می‌نمایند. برای جهانی که به سرعت به سمت اومانیسیم یا انسان‌محوری گام برمی‌دارد چنین حرکت عظیمی می‌تواند الهام‌بخش باشد.

آنچه در اربعین و در موكب‌ها اتفاق می‌افتد صرفاً یک پذیرایی ساده و خوردن و آشامیدن نیست، بلکه روح همکاری و همدلی در دل این ریز رفتارها نهفته است. در اربعین تمایلات و گرایش‌های زائران بر عقربه حب الهی می‌چرخد و این گرایش‌ها می‌تواند زمینه‌ای برای تغییر تمایلات در سطح جهان گردد و انسان را با دنیایی فراتر از مادیات آشنا سازد.

ضمن اینکه این همدلی نه فقط متعلق به مردم یک شهر یا یک کشور بلکه متعلق به مسلمانان کل جهان است. هر زائری از هر گوشه‌ای از جهان می‌تواند در تزریق این همدلی به بطن جامعه خویش سهمی باشد و این گونه جهان و جهانیان را برای ایجاد یک تمدن نوین مهیا سازد.

از دیگر امور ارزشی که اربعین می‌تواند آن را به جهان عرضه کند موضوع وحدت است. آنچه امروزه در جهان شاهد هستیم تفرقه و اختلاف و پراکندگی نوع بشر است. خودخواهی‌ها، بشر را به سمت فردمحوری سوق داده و او را از جمع‌نگری دور کرده است. از دیگر سو دشمن برای پیاده‌سازی اهدافش به ایجاد تفرقه و اختلاف میان مسلمانان مبادرت می‌ورزد؛ اما اربعین با جمعیتی عظیم وحدتی بی‌نظیر را رقم می‌زند و انگیزه‌های غیر الهی را کم‌رنگ می‌کند. حضور مسلمانان از سرتاسر جهان و حتی حاضر شدن غیرمسلمانان در این پیاده‌روی، گنشی

است که تعصب‌ها و تبعیض‌های نژادی را حذف کرده و اختلافات طبقاتی را نادیده می‌گیرد و این‌گونه اربعین در مهندسی تمدن نوین جهانی تأثیر می‌گذارد.

از دیگر امور ارزشی که اسلام بدان تأکید دارد دفاع از مظلوم و مقابله با ظالم است. این دو امر نه مختص به جهان دیروز و امروز بلکه اختصاص به تمام زمان‌ها و مکان‌ها دارد. تمدن نوین اسلامی نیز باید بر پایه این دو اصل یعنی دفاع از مظلوم و مقابله با ظلم و استکبار پایه‌ریزی شود و اربعین را می‌توان نماد عینی این دو اصل خواند. آنچه عاشورا را رقم‌زده شهادت مظلوم در برابر ظالم بوده و اربعین معرف این مظلومیت است به جهان تمدن نوین اسلامی زمانی شکل می‌گیرد که شناخت از اسلام و اسوه‌های دینی تقویت شود. اربعین، امام حسین علیه‌السلام را به‌عنوان اسوه‌ای دینی به جهان می‌شناساند و جهان می‌تواند با الگوگیری از وجود مقدس امام حسین علیه‌السلام در برابر ظلم قد علم کند.

از جمله شرایطی که می‌تواند تقویت تمدن نوین جهان اسلام را رقم بزند، تضعیف تمدن غربی است. غرب به دنبال حذف اخلاق از ارتباطات است و اسلام به دنبال تثبیت اخلاق. اربعین، روح اخلاق را به جان این تمدن می‌بخشد و این‌گونه تمدن نوین جهانی را مهندسی می‌نماید. غرب مادی‌گرایی را گسترش می‌دهد و انسان را ترغیب می‌کند تا همه‌چیز را برای خویش بخواهد اما عشق به امام حسین علیه‌السلام و اربعین مردم را به گونه‌ای بار می‌آورد که از همه‌چیز خود در برابر امام عزیز می‌گذرند.

تبلیغات رسانه‌ای به‌قدری غرب را فربه نشان می‌دهد که انسان در نگاه اول تصور می‌کند به‌هیچ‌وجه امکان خروج از این هژمونی حاکم مادی در جهان وجود ندارد؛ اما گردهمایی عظیم مردم در اربعین با محوریت امور معنوی چنین امکانی را فراهم می‌سازد و منجر به افزایش قدرت مسلمانان در جنگ نرم می‌گردد.

۲. دستاوردهای اخلاقی پیاده‌روی اربعین را ذکر کنید؟

پیاده‌روی اربعین یکی از سنت‌های دیرینه‌ای است که از دیرباز در میان شیعیان و دوستداران امام حسین علیه‌السلام رواج داشته است. پیاده‌روی اربعین در ساحت‌های متعدد دارای آثار فراوان است. در ساحت اخلاق نیز پیاده‌روی اربعین قابلیت این را دارد که منجر به تحول اخلاق فردی و اجتماعی گردد. مهم‌ترین آثار اخلاقی و تربیتی زیارت امام حسین علیه‌السلام و پیاده‌روی اربعین عبارت‌اند از:

۱. تجدید میثاق

زیارت کردن ائمه معصومین علیهم‌السلام نوعی تجدید بیعت و میثاق با آن ذوات نورانی است؛ بدین معنا که ما با زیارت رفتن، ارادت خود را به اثبات می‌رسانیم و اعلام می‌داریم که ما در دوستی شما ثابت‌قدم و با دشمنان شما دشمن هستیم. در حقیقت می‌توان زیارت را مصداق مهمی از تولی و تبری دانست و زیارت اربعین نیز از این قاعده مستثنا نیست.

امام رضا علیه السلام فرمودند: «إِنَّ لِكُلِّ إِمَامٍ عَهْدًا فِي عُنُقِ أَوْلِيَائِهِ وَشِيعَتِهِ، وَ إِنْ مِنْ تَمَامِ الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ وَ حُسْنِ الْأَدَاءِ زِيَارَةَ قُبُورِهِمْ، فَمَنْ زَارَهُمْ رَغْبَةً فِي زِيَارَتِهِمْ وَ تَصَدِيقًا بِمَا رَغِبُوا فِيهِ كَانَ أُمَّتَهُمْ شُفَعَاءَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» (۱)

«هر امامی به گردن دوستان و شیعیان خود عهدی دارد که وفای کامل به این عهد و بجای آوردن نیکوی آن، با زیارت قبور آنان است. پس کسانی که با رغبت و علاقه به زیارت ایشان و باور داشتن آنچه آنان ترغیب کرده‌اند، زیارتشان کنند، امامان آن‌ها در روز قیامت شفیعشان باشند.»

۲. درک حضور

از دیگر فواید اخلاقی پیاده‌روی اربعین این است که زائر به واسطه این زیارت به درک حضور نائل می‌گردد. یعنی زیارت قبور ائمه و مخصوصاً امام حسین علیه‌السلام منجر می‌شود تا انسان خود را در محضر امام ببیند و امام را حاضر و ناظر بر اعمالش بداند. گو اینکه امام زنده است و حیات دارد و بر آنچه بر قلب زائر می‌گذرد آگاه است.

۳. تزریق امید

وقتی زائر به اجر و ثواب زیارت امام حسین علیه‌السلام واقف می‌گردد به واسطه اجری که در این زیارت‌ها وجود دارد، بذر امید در دلش کاشته می‌شود و از یأس‌رهایی می‌یابد. به‌عنوان مثال در روایات، بخشش گناهان زائر به‌عنوان یکی از اثرات مهم زیارت بیان شده است و همین امر نور امیدی در دل زائران روشن می‌کند.

امام باقر علیه‌السلام می‌فرمایند:

«إِنَّ الْحُسَيْنَ صَاحِبَ كَرْبَلَا قُتِلَ مَظْلُومًا، مَكْرُوبًا عَطْشَانًا، لَهْفَانًا فَالِكُلِّ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ لَا يَأْتِيَهُ لَهْفَانٌ وَلَا مَكْرُوبٌ وَلَا مُذْنَبٌ وَلَا مَغْمُومٌ وَلَا عَطْشَانٌ وَلَا مَنْ بِهِ عَاهَةٌ ثُمَّ دَعَا عِنْدَهُ وَ تَقَرَّبَ بِالْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ إِلَّا نَفْسَ اللَّهِ كُرْبَتَهُ وَ أَعْطَاهُ مَسْأَلَتَهُ وَ عَفَرَ ذَنْبَهُ وَ مَدَّ فِي عُمُرِهِ وَ بَسَطَ فِي رِزْقِهِ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ» (۲)

«حسین، بزرگ‌مرد کربلا، مظلوم و رنجیده‌خاطر و لب‌تشنه و مصیب‌زده به شهادت رسید. پس خداوند، به ذات خود، قسم یاد کرد که هیچ مصیبت‌زده و رنجیده‌خاطر و گنه‌کار و اندوهناک و تشنه‌ای و هیچ بلا دیده‌ای به خدا روی نمی‌آورد و نزد قبر حسین علیه‌السلام دعا نمی‌کند و آن حضرت را به درگاه خدا شفیع نمی‌سازد، مگر این که خداوند، اندوهش را برطرف و حاجاتش را برآورده می‌کند و گناهش را می‌بخشد و عمرش را طولانی و روزی‌اش را گسترده می‌سازد. پس ای اهل بینش، درس بگیرید!»

۴. تقویت ایمان

آنچه می‌تواند اعتقاد انسان را خدشه‌دار کند شبهات است اما زیارت امام حسین مانع بزرگی در برابر سد شبهات ایجاد می‌کند و از تزلزل عقیده جلوگیری می‌نماید. تحقق زیارت، منوط به اعتقاد به مزور (زیارت شونده) است و بدون چنین اعتقادی، زیارت معنا ندارد.

۵. تقویت آخرت‌گرایی

قرار گرفتن در فضای معنوی زیارت امام حسین علیه‌السلام و تأمل در این امر که این امام عزیز چگونه از همه آنچه داشتند دل بریدند و در راه خدا خرج کردند، روحیه آخرت‌گرایی را در انسان تقویت می‌کند و میل او را به دنیاگرایی کاهش می‌دهد.

۶. تقویت انجام عمل صالح

از دیگر اثرات تربیتی پیاده‌روی اربعین این است که زائر ایشان به انجام اعمال صالح گرایش بیشتری پیدا می‌کند. چراکه زیارت باعث می‌شود تا او به تمسک نمودن به امام خویش ترغیب گردد و از سیره امام در انجام کار خیر تبعیت نماید.

۷. گرایش به فضایل اخلاقی

زیارت امام حسین علیه‌السلام محبت زائران را بیشتر کرده و زائران تلاش می‌کنند تا خود را شبیه امام و اصحاب ایشان نمایند. پیاده‌روی اربعین راهی است برای یادآوری صفات برجسته اخلاقی همچون غیرت، شجاعت، عفو و خطاپوشی، صبر، وفاداری و جوانمردی، ادب و ... که انسان از امام و یاران امام یاد می‌گیرد.

۸. تقویت انگیزه توبه

فضای معنوی در مسیر پیاده‌روی منجر به تحول قلبی زائر می‌گردد و او با اشک و پشیمانی تصمیم به ترک گناه می‌گیرد و این‌گونه توبه زائر شکل می‌گیرد. نمونه‌های فراوانی وجود دارند که در اثر زیارت امام حسین از مسیر گناه برگشتند و تغییر رویه داده و اصلاح شدند.

۹. تقویت روحیه شهادت

کسی که زائر امام می‌شود با زیارت قبر ایشان به فلسفه شهادتشان واقف می‌گردد و درمی‌یابد که امام حسین اهل مجاهدت و شجاعت و از خودگذشتگی بوده‌اند. همین مسئله روحیه شهادت‌طلبی و جهادگری را در افراد تقویت می‌کند.

۱۰. تقویت مساوات و برابری

وقتی انسان در مسیر پیاده‌روی می‌بیند در دستگاه امام حسین همه افراد اعم از کارگر، کارمند، سیاه‌وسفید، کشاورز و بازاری و ... یکسان‌اند و همه در کنار او زائر امام هستند و یک هدف مشترک دارند، به اصل برابری در این دستگاه بیشتر پی می‌برد.

ایجاد و تقویت انگیزه توبه و بازگشت از گناهان، توجه به نماز اول وقت، کسب آرامش و دفع آلام درونی، توجه ویژه به کانون خانواده، ارتباط سرشار از عذوفت و مهربانی با فرزندان، تعصب و غیرت نسبت به خانواده، گسترش فرهنگ توحیدی، تبلیغ و ترویج دین، ایجاد اثر معنوی در فرزندان و نسل‌های آینده، تقویت روحیه عزت‌طلبی و ذلت‌گریزی، صبر و مقاومت در راه خداوند، سخاوت و مهمان‌نوازی و ... از دیگر اثرات اخلاقی و تربیتی پیاده‌روی اربعین است.

پی‌نوشت‌ها:

۱. الشیخ الكلینی، الكافی، المحقق / المصحح: غفاری علی اکبر و آخوندی، محمد، تهران، دار الکتب الإسلامیة، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ ق، ج ۴، ص ۵۶۷

۲. العلامة المجلسی، بحار الأنوار، تحقیق: المیانجی، السید ابراهیم و البهودی، محمد الباقر، دارالاحیاء التراث، چاپ سوم، ۱۴۰۳ ق، ج ۹۸، ص ۴۶

۳. حکم اصرار برخی زوار در استفاده از امکانات و غذاهای موکب‌های ایرانی و امتناع آن‌ها از بهره‌مند شدن از موکب‌های عراقی از حیث اخلاقی چیست؟

پیاده روی اربعین اگرچه جریانی عظیم در جهت وحدت مسلمانان جهان است؛ اما درعین حال این پدیده نیز مانند سایر پدیده‌ها نیازمند آسیب‌شناسی است. توجه به آسیب‌های پیاده روی اربعین و رفع این آسیب‌ها می‌تواند به عمق‌بخشی آن کمک نماید.

در مسیر پیاده روی اربعین موکب‌های متعددی توسط موکب داران عراقی و ایرانی برپا می‌شود و هرکس متناسب با شرایط خویش، به خدمت‌رسانی در این موکب‌ها مشغول می‌گردد.

از طرفی مردم عراق و ایران اگرچه مسلمان اما تفاوت‌های فرهنگی زیادی با یکدیگر دارند. مردم عراق مانند مردم سایر کشورها دارای آداب اجتماعی، رسم و رسوم، خلیات و رفتارهای فرهنگی خاص خود هستند.

گاهی ناآگاهی از اشتراکات و اختلافات فرهنگی باعث می‌شود تا ایرانی‌ها و عراقی‌ها رفتارهایی را از خود بروز دهند که منجر به ایجاد کدورت در طرف مقابل شود. بنابراین از جمله الزامات این سفر، تلاش برای کسب

آگاهی و آشنایی با این تفاوت‌های فرهنگی است تا مبادا این عدم اطلاع، ناخواسته وحدت را خدشه‌دار سازد.

اگر بخواهیم دقیق‌تر موضوع را رصد کنیم باید بگوییم هرچند ایرانی‌ها در عراق دارای موکب هستند اما با توجه به اینکه مسیر این پیاده روی در کشور عراق است خواه‌ناخواه میزبان اصلی این جریان عراقی‌ها هستند. در نگاه

اسلام همواره برای میزبان حقوقی مطرح شده است که بر مهمان لازم است آن‌ها را مورد توجه قرار دهد.

امام صادق علیه‌السلام فرمودند:

«من الحقوق الواجبات للمؤمن علی المؤمن أن یجیب دعوته»

«یکی از حقوق مسلمانان بر مسلمان دیگر این است که دعوت او را اجابت نماید.» (۱)

عشقی که در میان عراقی‌ها برای پذیرایی از زائران وجود دارد وصف شدنی نیست. آن‌ها خدمت به زائر را نوعی عبادت و ابراز ارادت به ساحت مقدس امام حسین علیه‌السلام تلقی کرده و تمام هم و غم خویش را به کار

می‌گیرند تا بتوانند از زائران بیشتری پذیرایی کنند. اصرار بر پذیرایی آن‌ها نیز بر همین مبنا صورت می‌گیرد.

بنابراین بر زوار ایرانی لازم است تا با انعطاف‌پذیری بیشتر و مهر فراوان‌تر به این موضوع نظر کنند. به‌عنوان مثال زائران ایرانی تا جایی که در توان دارند سر زدن به موکب‌های کوچک‌تر را نیز در برنامه خویش قرار دهند و

تنها به حضور در موکب‌های بزرگ بسنده نکنند.

اگرچه ذائقه غذایی بین ایرانی‌ها و عراقی‌ها متفاوت است اما از حیث اخلاقی توصیه می‌شود چنانچه زائران با تعارف عراقی‌ها برای خوردن غذای خاصی روبرو شدند دست آن‌ها را رد نکنند و از طعام آن‌ها ولو به میزان اندک و در حد چشیدن تناول نمایند. درعین حال بر زائران لازم است تا از دور ریختن غذای موکب داران عراقی پرهیز نمایند چراکه این کار هم اسراف است و هم موجبات ناراحتی آن‌ها را فراهم می‌کند. پیاده‌روی اربعین پدیده‌ای فراملی است و باید دقت کرد تا تفاوت‌ها و تعارضات فرهنگی موجبات رنجش خاطر موکب داران را فراهم نیاورد. بنابراین اصرار برخی زوار در استفاده از امکانات و غذاهای موکب‌های ایرانی و امتناع آن‌ها از بهره‌مند شدن از موکب‌های عراقی از حیث اخلاقی صحیح نیست مگر اینکه دلیل موجه و منطقی برای این کار داشته باشند. مثلاً غذای موکبی برای سلامتی‌شان ضرر داشته باشد یا نوع طبخ غذاهای عراقی با سلامتی آنها سازگار نباشد؛ اما در شرایط عادی احوال اخلاقی بهتر است امتناع نورزند.

پی‌نوشت:

۱. العلامة المجلسی، بحار الأنوار، ط دارالاحیاء التراث، ج ۷۲، ص ۴۴۷

۴. با توجه با اختلاط میان زن و مرد، آیا حضور زنان در اربعین ضرورت دارد؟

انسان موجودی اجتماعی است و به واسطه همین اجتماعی بودن زنان و مردان مجبورند در کنار یکدیگر زندگی کنند؛ اما درعین حال آنچه اهمیت دارد این است که نگاه اسلام به این حضور نگاهی جنسیتی نیست و زن و مرد باید فارغ از جنسیت با نگاه به هویت انسانی خویش با یکدیگر تعامل داشته باشند. تعامل زن و مرد در زمان‌ها و مکان‌های اشتراکی نیازمند تکیه بر ضوابط و حریم‌هاست. بنابراین چنانچه زنان و مردان به ضوابط شرعی و اخلاقی توجه نمایند حضورشان در اجتماع و فضاهای مشترک بلا مانع است و در غیر این صورت باید از این تعاملات پرهیز نمایند.

از جمله فضاهایی که زنان پایه‌پای مردان در آنجا حضور دارند پیاده‌روی اربعین است. با توجه به اینکه ماهیت این پیاده‌روی ماهیتی مقدس است توجه به ضوابط شرعی برای زن و مرد ضروری‌تر به نظر می‌رسد. از دیدگاه اسلام، روابط سالم روابطی است که تمتعات جنسی، جذابیت‌های بصری و لذت‌جویی‌های شهوانی در آن سهمی ندارد. دستور اسلام برای رعایت پوشش و حفظ حیا در رفتار و گفتار نیز با همین هدف است. همان‌گونه که قرآن می‌فرماید:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكُمْ أَذْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا»

«ای پیامبر! به همسران و دختران و به زنان مؤمنین بگو که جلباب‌ها (روسری‌های بلند) خود را به خود نزدیک سازند (یا بر خویش فروافکنند) این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد اذیت و آزار قرار نگیرند، بهتر است و خدا آمرزنده و مهربان است.» (۱)

و در آیه‌ای دیگر چنین آمده است:

«وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا ۗ وَلَا يَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ ۗ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ»

«به زنان باایمان بگو، چشمان خود را از نگاه هوس آلود فروگیرند و دامان خویش را حفظ کنند و زینت خود را - جز آن مقدار که نمایان است - آشکار ننمایند و اطراف روسری‌های خود را بر سینه خود افکنند تا گردن و سینه با آن پوشانده شود.» (۲)

رعایت پوشش به شکل کامل، پرهیز از تبرج و خودنمایی، رعایت عفت در نگاه، گفتار و رفتار و ... از جمله مصادیق عفت ورزی است که توجه به آن بر زنان لازم است. اگرچه مردان نیز موظف به رعایت حریم‌ها هستند. بنابراین صرف اختلاط داشتن زن و مرد در اربعین نمی‌تواند حرام باشد مگر اینکه این اختلاط با فعل حرامی همراه گردد.

از دیگر سو با توجه به اثرات عمیقی که پیاده‌روی اربعین دارد و نظر به تأثیر جهانی این حادثه عظیم، حضور زنان با رعایت ضوابط شرعی نه تنها ممنوع نیست بلکه ضرورت دارد.

از میان آثار متعددی که حضور زنان در پیاده‌روی اربعین دارد می‌توان به اثرات زیر اشاره کرد:

۱. پیاده‌روی اربعین از مصادیق تعظیم شعائر است و زنده نگه‌داشتن آن بر هر زن و مرد مسلمانی لازم است.
۲. راهپیمایی اربعین در رشد شخصیتی زنان اثرگذار است.
۳. تجربه پیاده‌روی اربعین میزان توان زنان را در تربیت دینی فرزندانشان تقویت می‌کند.
۴. پیاده‌روی اربعین به‌نوعی اشاره به مصائب حضرت زینب سلام‌الله علیها و کاروان اسرا دارد و حضور زنان تداعی‌کننده این امر است.
۵. حضور زنان به‌عنوان نماد عاطفه و مهربانی در کنار مردان می‌تواند عاشقانه بودن مذهب تشیع را به اثبات برساند، مذهبی که توجه آن به عاطفه در کنار عقل بسیار مشهود است.
۶. زنان ایرانی با حضور خویش در پیاده‌روی اربعین می‌توانند در جهت‌گیری‌های دینی و الهی سایر زنان مؤثر باشند؛ چراکه آن‌ها از طریق این مراسم قادر خواهند بود چهره واقعی یک زن مسلمان را نشان دهند.
۷. انعکاس حضور زنان در پیاده‌روی اربعین با پوشش دینی خط بطلانی است بر سیاست‌های جهان مدرن که برای تبلیغاتش از جسم زن بهره می‌برد.
۸. حضور زنان در اربعین می‌تواند منجر به زدودن باورهای غلط ذهنی نسبت به زنان مسلمان شود؛ غرب همواره به بهانه‌های مختلف قصد دارد تا زن ایرانی را زنی دربند به تصویر کشد درحالی‌که این حضور می‌تواند نوعی ایستادگی در برابر عملیات روانی دشمن محسوب شود.
۹. حضور زنان در این اتفاق بزرگ مساوی است با حضور خانواده‌های آنان، زنان با این انتخاب خود می‌توانند تأثیر عمیقی بر فرزندان و همسران خویش داشته باشند.

۱۰. حضور زنان در این مراسم می‌تواند بازگوکننده این امر باشد که زن مسلمان قادر است به زیبایی میان وظایف عبادی و وظایف سیاسی خود جمع کند چرا که حضور زنان در اربعین با آگاهی و رشد سیاسی آنها گره خورده است.

نظر به اثرات فراوانی که حضور زنان در اربعین دارد، حذف حضور زنان از مراسم اربعین به بهانه عدم اختلاط نوعی بی‌تدبیری است. علاوه بر این با توجه به آنچه گفته شد اگر اختلاط را به معنی معاشرت و رابطه نزدیک زن و مرد بدون رعایت حریم‌ها مدنظر قرار دهیم این نوع اختلاط حرام است اما اگر در اختلاط حریم‌ها رعایت شود حرام نیست. در پیاده‌روی اربعین به‌طور کلی کسی به بانوان نگاه جنسیتی ندارد و عموماً حضور بانوان همراه با رعایت ضوابط شرعی و رفتارشان همسو باصلابت دینی است. برزنان لازم است تا ضوابط شرعی را در این سفر مقدس به‌خوبی رعایت نمایند و بر مردان نیز لازم است تا باغیرت ورزی هرچه تمام تلاش کنند تا حضور زنان همراه با امنیت کامل باشد.

پی‌نوشت‌ها:

۱. احزاب، آیه ۵۹

۲. نور، آیه ۳۱

۵. با توجه به اینکه اضرار به خود در اسلام حرام است چرا زیارت اربعین با سختی‌های فراوان اعم از سختی مسیر و ورم پاها و فشار جمعیت و... جایز شمرده شده است؟

زیارت امام حسین علیه‌السلام امری است مستحب که بسیار به آن توصیه شده و دارای اثرات فراوان روحی و معنوی است. انجام این زیارت در ایام اربعین نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است تا جایی که از حال و هوای معنوی حاکم بر فضای پیاده‌روی اربعین به‌راحتی نمی‌توان گذشت. ضمن اینکه پیاده رفتن برای زیارت امام حسین علیه‌السلام در روایات نیز موضوعیت دارد. به‌عنوان مثال در روایت می‌خوانیم:

«عَنْ عَلِيِّ بْنِ مِيمُونٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: يَا عَلِيُّ! زُرْ الْحُسَيْنَ وَ لَا تَدَعُهُ. قَالَ: قُلْتُ مَا لِمَنْ آتَاهُ مِنَ الثَّوَابِ؟ قَالَ: مَنْ آتَاهُ مَا شَاءَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ حَسَنَةً وَ مَحَى عَنْهُ سَيِّئَةً وَ رَفَعَ لَهُ دَرَجَةً. فَإِذَا آتَاهُ، وَ كَلَّ اللَّهُ بِهِ مَلَكَينَ يَكْتَبَانِ مَا خَرَجَ مِنْ فِيهِ مِنْ خَيْرٍ وَ لَا يَكْتَبَانِ مَا يَخْرُجُ مِنْ فِيهِ مِنْ شَرٍّ وَ لَا غَيْرَ ذَلِكَ. فَإِذَا أَنْصَرَفَ وَ دَعُوهُ وَ قَالُوا: يَا وَكِيَّ اللَّهُ مَغْفُورًا لَكَ أَنْتَ مِنْ حِزْبِ اللَّهِ وَ حِزْبِ رَسُولِهِ وَ حِزْبِ أَهْلِ بَيْتِ رَسُولِهِ، وَ اللَّهُ لَا تَرَى النَّارَ بَعَيْنِكَ أَبَدًا وَ لَا تَرَكَ وَ لَا تَطْعَمُكَ أَبَدًا. (۱)

علی بن میمون صائغ، از حضرت امام صادق (ع) نقل کرده که آن حضرت فرمودند: ای علی! قبر حسین علیه‌السلام را زیارت کن و ترک مکن. عرض کردم: ثواب کسی که آن حضرت را زیارت کند چیست؟ حضرت فرمودند: کسی که پیاده زیارت کند آن حضرت را، خداوند به هر قدمی که برمی‌دارد، یک حسنه برایش نوشته، و یک گناه از او محو می‌فرماید، و یک درجه مرتبه‌اش را بالا می‌برد. و وقتی به زیارت رفت، حق تعالی دو

فرشته را موکل او می‌فرماید که آنچه خیر از دهان او خارج می‌شود را نوشته و آنچه شر و بد است را ننویسند. و وقتی برگشت با او وداع کرده و به وی می‌گویند: ای ولی خدا! گناهات آمرزیده شد. و تو از افراد حزب خدا و حزب رسول او و حزب اهل بیت رسولش می‌باشی، به خدا قسم! هرگز تو آتش را به چشم نخواهی دید و آتش نیز هرگز تو را نخواهد دید و تو را طعمه خود نخواهد نمود».

البته فراموش نشود که میزان پاداش به میزان معرفت بستگی دارد و شاید تفاوت پاداش زائران که در روایات گاهی در هر گام یک حسنه و گاهی هزار حسنه بیان شده، به همین میزان شناخت زائر از امام و درجات معرفت زائران بستگی دارد. شیعه‌ای که محب اهل البیت خویش است دوست دارد حب خود را به اثبات برساند و اصولاً محبوب دانستن امری، بدون اثبات عملی ادعایی بیش نیست. پیاده‌روی اربعین نیز نوعی اعلام آمادگی به امام است بدین معنا که ما حاضریم با جان و مال و قدم‌های خویش در راه شما جان‌فشانی کنیم.

از دیگر دلایل تأکید بر پیاده‌روی اربعین این است که پیاده‌روی از نشانه‌های احترام و خضوع و خشوع به محضر امام حسین علیه‌السلام است. این پیاده‌روی‌ها را می‌توان یکی از شاخص‌ترین نمادهای عشق و پیوند قلبی مردم با اهل بیت دانست؛ چراکه پیاده رفتن و سختی کشیدن با حب اهل البیت و تسلیم در برابر فرامین آنها مناسب بیشتری دارد.

در روایتی می‌خوانیم:

«أفضل الاعمال أحمرها (۲)

برترین کارها، دشوارترین آنها است».

این حدیث که از پیامبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل شده است نشان می‌دهد طاعات و اعمال خیر هر قدر انجام آن از نظر جسمانی یا روحی سنگین‌تر باشد فضیلت و ثواب آن بیشتر است. بنابراین زیارت اربعین نیز هر چه سخت‌تر و با رنج بیشتر انجام شود، ارزش و فضیلت بیشتری خواهد داشت.

در شریعت اسلامی به مستحب بودن پیاده‌روی با پای برهنه یا بدون آن در مواردی مثل استحباب پیاده‌روی به سوی مساجد، استحباب پیاده‌روی در تشییع جنازه، استحباب پیاده‌روی برای حج و عمره و استحباب پیاده رفتن به زیارت مؤمن اشاره شده است. بنابراین اگرچه هدف از زیارت تقرب به امام است اما در عین حال در آموزه‌های دینی پیاده‌روی برای زیارت امام حسین موضوعیت داشته و دارای فضیلت است.

از ویژگی‌هایی که مختص سفر اربعین است سخت بودن و دشواری این سفر است. پیاده‌روی باعث می‌شود تا زائران دچار سختی‌های زیادی اعم از کم‌خوابی، ورم پاها، خستگی مفرط و ... شوند. از دیگر سو ضرر رساندن به بدن در نگاه اسلام حرام است. البته باید توجه داشت که اضرار به خود به دو شکل متصور است. گاهی کسی به خود ضرر قابل توجه و دفعی می‌زند و با آسیب رساندن به خود، سلامتی‌اش را به خطر می‌اندازد. اما گاهی برخی از آسیب‌ها سطحی و ظاهری و از لوازم جدانشدنی یک فعل است مانند وقتی که کسی ورزش می‌کند، یا

درس می‌خواند و یا برای امرارمعاش دچار سختی می‌شود این گونه امور اگرچه همراه با سختی است اما نوعی اضرار به خود محسوب نمی‌شود.

مؤمن حقیقی عمل و احساسات و عواطف خود را به گونه‌ای تنظیم می‌کند که با فقه و شرع و اخلاق و قانون سازگار باشد و فلسفه پیاده‌روی این است که ما در مسیر دین‌داری با امام خویش همراه و همفکر و همدل بمانیم پس باید با این هدف، قلباً قدم در این مسیر بگذاریم. بنابراین اگر پیاده رفتن در این مسیر از حیث پزشکی و زیر نظر متخصص برای انسان منع شده باشد و ضرر قابل توجهی وجود داشته باشد طبیعتاً شخص نمی‌تواند قدم در این مسیر بگذارد و حق ندارد به بدن خود آسیب برساند. زائر باید تابع دستورات شرعی و اخلاقی و قوانین حاکم بر جامعه اسلامی باشد و این گونه به امام خود ثابت کند که او حتی در عشقش به امام نیز خودخواهانه عمل نمی‌کند و احساسات خویش را تابع شرع و اخلاق و قانون قرار می‌دهد. اما اگر منظور از اضرار به نفس صرفاً خستگی و تورم پاها و کم‌خوابی و ... باشد این امور ضرر به نفس محسوب نمی‌شود.

پی‌نوشت‌ها:

۱. ابن قولویه القمی، ابی القاسم جعفر بن محمد بن جعفر بن موسی، کامل الزیارات، مکتبه الصدوق، ص ۱۴۴

۲. المجلسی، الشیخ محمدباقر بن محمدتقی، بحار الأنوار، مؤسسه الوفاء، چاپ دوم، ۱۴۰۳ ق، ج ۷۰، ص ۱۹۱

۶. هر ساله در پیاده‌روی اربعین شاهد حضور افراد پیر و سالخورده و یا بیمار هستیم. آیا جایز است این افراد با شرایط سخت پیری و بیماری بازهم در این مناسک شرکت نمایند؟

زیارت اربعین از آن دسته مناسکی است که مخصوصاً در سال‌های اخیر حال و هوای معنوی فراوانی را نصیب انسان می‌کند به گونه‌ای که همه عاشقان ابا عبدالله علیه‌السلام نزدیک به اربعین که می‌شود زمین و زمان را به هم می‌دوزند تا زائر امام خویش باشند. در عین حال گاهی موانع و مشکلاتی بر سر راه زیارت وجود دارد که گزینش تصمیم صحیح را برای انسان سخت می‌کند. آنچه در این بین اهمیت دارد تشخیص درست اولویت‌ها و به اصطلاح اهم و مهم نمودن مسئله است. یعنی اگرچه بین دو امر مردد هستیم اما آنچه مهم‌تر است را باید انجام داده و دیگری را هر چند مهم، رها نماییم.

اگرچه سفر زیارت اربعین مستحب است اما از حیث ارزشمندی در دایره امور بسیار ارزشمند و اثرگذار قرار می‌گیرد. به همین دلیل عاشقان ابا عبدالله تحت هر شرایطی و با هر سن و سال و وضعیتی علاقه دارند تا در این سفر معنوی و روحانی شرکت کنند و خود را به خیل جمعیت عظیم اربعین برسانند. خاطرات و حال و هوای سفر اربعین مخصوصاً برای آن‌ها که رفته‌اند به گونه‌ای است که نمی‌توانند از این سفر دل بکنند؛ اما اگر این سفر برای انسان ضرر داشته باشد به گونه‌ای که بیماری او را تشدید کند و امر درمان را سخت نماید بهتر است تسلیم شوند و بدون اصرار یا لجبازی، موضوع شیرین زیارت و سفر معنوی را به یک معضل لاینحل مبدل نسازند.

انسان دارای دو ویژگی مهم است یکی معرفت و شناخت و یا همان بینش و دیگری عشق و محبت یا همان گرایش، که تقویت این دو بُعد می‌تواند او را به ایمان نزدیک گرداند. نقطه‌نهایی برای انسان، تقرب به خداوند است و محبت به اولیاء الهی بدین جهت است که به انسان برای رسیدن به قله کمک می‌کند.

وقتی انسان نسبت به اهل‌البیت علیهم‌السلام عشق می‌ورزد و در مسیر آن‌ها قدم برمی‌دارد بُعد بینش و گرایش او تقویت می‌گردد. در واقع عواطف انسان به واسطه‌ی این عشق جهت می‌یابد. حال اگر انسان چیزی را بخواهد که جهتش معنوی باشد و عواطف دینی انسان در آن دخیل باشد مثل عشقی که شخص بیمار یا فرد سالخورده به زیارت اربعین دارد و در عین حال مانعی در میان باشد مانند وقتی که این سفر برای سلامتی او ضرر قابل‌توجهی داشته باشد در این شرایط سخت، نوع انتخاب انسان می‌تواند میزان ایمان او را محک بزند. از یک سو گرایش و احساس، او را به رفتن می‌خواند و از دیگر سو معرفت و شناخت به او می‌گوید بمان چون خواست خدا این است. اینجاست که باید دست به انتخاب زده و با نوع انتخاب خویش ایمان خود را ثابت کند.

حضور اهل‌البیت همیشه و همه‌جا می‌تواند دستگیر ما باشد به شرطی که ما نسبت به آن حضرات بی‌توجه نباشیم. بنابراین افراد سالخورده و یا بیمار حتی اگر نتوانند به این سفر بروند شاید به‌ظاهر سفر را از دست داده باشند اما اهل‌البیت را از دست نداده‌اند و همین‌جا هم می‌توانند رابطه قلبی و معنوی خود را با امام حسین علیه‌السلام تقویت نمایند.

البته توجه به این نکته هم لازم است که در نگاه دین‌اصراری به حضور افراد سالخورده وجود ندارد؛ همان‌گونه که مانعی هم برای حضور آن‌ها نیست. در حقیقت باید موضوع برای هر فرد و به شکل شخصی مورد بررسی قرار گیرد و هر کس متناسب با وظیفه‌اش عمل نماید. گاهی کسی سالخورده است و یا بیمار و پزشک او تأکید کرده که نمی‌تواند در شرایط سختی مثل اربعین حاضر شود، در این صورت این افراد باید از سفر اربعین امتناع ورزند و چه‌بسا با اصرار بر رفتن، سفری حرام را برای خود رقم بزنند. اما گاهی افراد سالخورده و یا حتی بیمار وضعی‌شان به گونه‌ای است که توان تحمل سختی را دارند و حضورشان توسط پزشک در این پیاده‌روی منع نشده است؛ این افراد می‌توانند با رعایت دستورات بهداشتی و پزشکی در پیاده‌روی اربعین شرکت کرده و سفری بی‌خطر را تجربه کنند؛ پس در این شرایط حضورشان ارزشمند است و چون با شرایط سخت هم حاضر شده‌اند اجرشان بیشتر خواهد بود. بنابراین صرف سالخورده یا بیمار بودن باعث نمی‌شود تا حکم کلی ارائه شود؛ بلکه باید وضعیت هر شخص متناسب با شرایطش بررسی و بعد تصمیم گرفته شود. توجه به دستورات پزشکی و بهداشتی، استراحت بیشتر در بین راه، پیاده رفتن بخشی از مسیر و رفتن بخش دیگر با وسایل نقلیه و ... هم از جمله راهکارهایی است که افراد پیر و سالخورده و بیمار با مدنظر قرار دادن آن می‌توانند سفر سهیل‌تری را تجربه کنند.

نکته آخر اینکه زیارت گاهی به معنی دیدن و ملاقات کردن است. گاهی نیز زیارت به معنای ایجاد ارتباط معنوی با امام است مانند کسی که زیارت عاشورا می‌خواند و با امام حسین رابطه‌ای معنوی برقرار می‌کند. در

میان ائمه، زیارت قبر امام حسین علیه‌السلام از اهمیت بالایی برخوردار است و این زیارت در ایام اربعین ارزش مضاعفی دارد. اگر کسی توفیق زیارت اربعین را از دست داد نباید تصور کند که راه ارتباطی اش با امام قطع شده است؛ بلکه چنین شخصی باید خود را در محضر امام ببیند و امام را حاضر و ناظر بر اعمالش بداند. گو اینکه امام زنده است و حیات دارد و بر آنچه بر قلب او می‌گذرد آگاه است. همان‌گونه که در زیارت‌نامه در اذن دخول حرم‌های شریفه می‌خوانیم:

«أَحْيَاءُ عِنْدَكَ يَرْزُقُونَ يَرَوْنَ مَقَامِي وَيَسْمَعُونَ كَلَامِي وَيَرُدُّونَ سَلَامِي» (۱)

«همواره زنده‌اند و نزد تو روزی داده می‌شوند، محل ایستادنم را می‌بینند و سختم را می‌شنوند و به سلامم پاسخ می‌دهند.»

پی‌نوشت:

۱. القمی، الشیخ عباس، مفاتیح‌الجنان، المحقق: الشیخ علی آل کوثر، مجمع‌احیاء الثقافه الإسلامیه، ص ۴۰۱

۷. وظایف و مسئولیت‌های مبلغان دینی در پیاده‌روی اربعین چیست؟

از جمله واژه‌هایی که همیشه در کنار یکدیگر بکار می‌رفته و می‌رود، واژه‌های طلبه و تبلیغ است. نمی‌توان طلبه بود و با تبلیغ آشنایی نداشت. نمی‌توان ادعای منش طلبگی داشت؛ اما نسبت به اصول مُبلغ بودن ناآگاه بود. در قرآن کریم برای تبلیغ واژه‌های «انذار»، «ابلاغ»، «تبشیر»، «تخویف»، «هدایت»، «ارشاد»، «دعوت»، «امر به معروف و نهی از منکر» آمده است که هر یک به بُعدی از ابعاد تبلیغ اشاره دارد.

خداوند در قرآن می‌فرماید:

«الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا»

«(این سنت خداست در حق) آنان که تبلیغ رسالت خدا کنند و از خدا می‌ترسند و از هیچ‌کس جز خدا نمی‌ترسند و خدا برای حساب به تنهایی کفایت می‌کند.» (۱)

اخلاص، لازمه تبلیغ است. مبلغان پیش از ورود در عرصه تبلیغ باید تکلیفشان را با خودشان روشن کنند و بدانند که در مسیری که پیش رودارند ممکن است سختی‌ها و رنج‌ها و گرفتاری‌های زیادی را متحمل شوند؛ بنابراین اگر اخلاص نداشته باشند ممکن است در میانه راه جا بزنند و به اهداف مدنظر در تبلیغ نائل نگردند. بنابراین تقویت اخلاص را می‌توان اولین چراغی دانست که باید در امر تبلیغ روشن گردد.

آموزه‌های دین در قالب‌ها و به شیوه‌های گوناگون قابل‌ارائه است؛ اما وجه اشتراک تمام روش‌های تبلیغی، وجود انس و الفت میان پیام‌رسان و دریافت‌کننده پیام است. اگر محبت بر روابط مُبلغ و مردم حاکم نباشد، تبلیغ، اثر مورد انتظار را نخواهد داشت. از جمله وظایف مبلغان در پیاده‌روی اربعین تقویت ارتباط و تعامل از طریق محبت ورزی است. با توجه به شرایط سختی که سفر اربعین دارد و با نظر به خستگی‌ها و گرمای هوا و رنج‌هایی که در طول سفر هم برای زائرین و هم برای مبلغان وجود دارد بالا بردن آستانه تحمل ضروری به نظر

می‌رسد. خستگی‌ها ممکن است صبر انسان را کم کند و کم شدن صبر در سرد شدن روابط مؤثر خواهد بود. بنابراین مبلغان دینی باید در مسیر اربعین با بالا بردن آستانه تحمل خویش صبر خود را افزون کرده و انس خویش را با مردم تقویت نمایند.

مهم‌ترین وظیفه مبلغ رفع نیاز معرفتی زائران است. این نیازها می‌تواند در قالب احکام، اخلاق، اعتقادات و آشنایی با تاریخ ارائه گردد. بنابراین کسی که مبلغ اربعین است باید از قبل از این سفر با مطالعات متناوب از حیث علمی خود را تقویت نموده تا بتواند به نیازهای معرفتی مردم در قالب‌هایی که ذکر شد به‌درستی پاسخ دهد. ضمن اینکه تمام تلاش یک مبلغ باید در جهت حفظ وحدت باشد؛ پس مبلغ اربعین باید از بیان امور اختلافی و شاذ پرهیزد و به تبیین امور مشهور و اجماعی بپردازد.

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های پیاده‌روی اربعین موضوع فرا دینی بودن آن است. در حقیقت حرارت عشق به امام حسین علیه‌السلام هر فطرت پاکی را به سوی خود مجذوب می‌کند و به همین دلیل اربعین نه فقط صحنه حضور مسلمانان بلکه محلی برای اجتماع آزادگان جهان است. پس مخاطبین در اربعین منحصر به مسلمانان نیستند و این امر وظیفه مبلغان را سخت‌تر می‌کند چون نه تنها باید مبلغ اسلام برای مسلمانان باشند بلکه باید اسلام را برای جهانیان تبلیغ کنند.

جهان، نیازمند بصیرت است. گو اینکه باید جهان را از خواب بیدار کرد و رسالت این بصیرت افزایی را مبلغان دینی می‌توانند بر عهده بگیرند. تبیین تاریخ اسلام و تشریح انگیزه قیام امام حسین علیه‌السلام می‌تواند در تقویت این بصیرت افزایی اثرگذار باشد.

از دیگر مؤلفه‌های لازم برای تبلیغ عمل به گفته‌هاست. اگر قرار باشد مبلغ درس احکام و اخلاق و عقاید بدهد اما خودش در عمل دقیق نباشد تأثیر کلامش کم‌رنگ خواهد بود. طبیعتاً در این شرایط که دشمن نیز دندان تیز کرده برای تخریب اربعین هرگونه بی‌نظمی در رفتار و اخلاق و گفتار مبلغین می‌تواند آسیبی جدی به حادثه عظیم اربعین وارد سازد.

پی‌نوشت:

۱. احزاب، آیه ۳۹

